

België - Belgique
P.B.
8610 Kortemark
P 508209

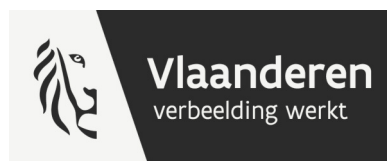
38ste jaargang - nr. 1 - viermaandelijks
januari - april 2020

mededelingen

vlaams centrum voor genealogie en heraldiek

Het soldatenleven in de 19de en 20ste eeuw

Afgiftekantoor: 8610 Kortemark
Verantw. uitgever: Peter Bentein, Elflijnenlaan 3, 8610 Handzame
Redactie: Herman Joseph
layout: Wim Dedeyster
Website: Wim Dedeyster

VCGH
Elfliijnenlaan 3
B-8610 Handzame

Documentatiecentrum van Familiekunde Vlaanderen vzw

Tel. 051 56 74 79

KBC BE17 4744 1565 3121

www.vcgh.be

E-mail: vcgh@scarlet.be

BIJDRAGE 2020

Wie lid is van **Familiekunde Vlaanderen** is automatisch volwaardig lid van ons Centrum en heeft dus alle toegangsrechten tot onze documentatie. Lid worden van Familiekunde Vlaanderen kan door betaling van € 37,00 per jaar via het nationaal secretariaat: Van Heybeeckstraat, 3 te 2170 Merksem, tel. 03/646 99 88, IBAN: BE58 4141 1712 2179, <http://www.familiekunde-vlaanderen.be/word-lid> -

Daarnaast bestaat de mogelijkheid om een bezoekrecht te betalen, exclusief voor ons Centrum te Handzame. Hiertoe betaalt u 5 euro **bij elk bezoek**. Wie het bezoekrecht wil uitbreiden tot al onze openingdagen van het jaar betaalt eenmalig een **jaarrecht** van 20 euro per persoon, of 25 euro voor twee personen die op hetzelfde adres wonen.

Wij vragen u beleefd het bezoekrecht te willen overschrijven op het rekeningnummer BE17 4744 1565 3121 van het Vlaams Centrum voor Genealogie en Heraldiek te Elfliijnenlaan 3 te 8610 Handzame

LEES IN DIT NUMMER:

VCGH	Bijdrage 2020	blz. 1
	Een kwakkel rechtgezet	blz. 2
	Een nieuw nummer van "Mededelingen"	blz. 2
	Openingstijden	blz. 2
	Bedanking	blz. 2
Herman Joseph	Het soldatenleven in de 19de en 20ste eeuw	blz. 3

EEN KWAKKEL RECHTGEZET

Nadat Wim Dedeyster niet langer meer als vaste kracht fungeerde in ons centrum te Handzame, werd een kwakkel de wereld ingestuurd: namelijk dat ons Handzaamse centrum zou sluiten.

NIETS IS MINDER WAAR! Het Vlaams Centrum voor Genealogie en Heraldiek, kortweg VCGH, is 'alive and kicking' dankzij de inzet van het enthousiaste vrijwilligersteam, dat naast voor het onthaal van de bezoekers ook instaat voor de verdere catalogisering en organisatie van de talloze bronnen waarover ons centrum beschikt.

EEN NIEUW NUMMER VAN 'MEDEDELINGEN'

Het zal u verrassen dit nieuwe nummer van 'Mededelingen' in de brievenbus te vinden. In 2018 lieten wij u immers verstaan dat u het laatste nummer van 'Mededelingen' had ontvangen. Het bestuur had besloten geen tijdschrift meer te publiceren. Vele familiekundige verenigingen waren ons daarin voorgegaan en hadden een digitale nieuwsbrief of een website als vervanger ingevoerd.

Uit de vele reacties blijkt echter dat ons tijdschriftje voor velen nog het enige contact was tussen de lezer en het Centrum. En ook al wordt ons blad amper op een 100-tal exemplaren verspreid, toch voelden wij ook van onze kant een gemis aan direct contact. Vandaar deze doorstart, waarbij wij op de medewerking kunnen rekenen van een redacteur, de heer Herman Joseph. Als wij van onze lezers ook zo nu en dan een publiceerbare bijdrage kunnen ontvangen dan kan ons blad nog enkele jaren voort...

Peter Bentein
Voorzitter

OPENINGSTIJDEN

Ons Centrum is te bezoeken elke WOENSDAG van 13u00 tot 17u00 en elke derde ZATERDAG van de maand van 09u00 tot 11u45

De vrijwilligers komen over het algemeen bijeen op dinsdagnamiddag. Voor een bezoek op dinsdagnamiddag maakt u dus best een afspraak.

Het Centrum is gesloten in juli en augustus, en op feestdagen.
Het centrum zal uitzonderlijk gesloten zijn op zaterdag 21 maart 2020

Bedanking

Oprechte dank aan mevrouw M. -Jeanne Delporte uit Kortemark voor de schenking van 15 000 exemplaren bidprentjes uit haar privé collectie van generaties ver.

HET SOLDATENLEVEN IN DE 19de EN 20ste EEUW

Herman Joseph

(Tekst grotendeels gebaseerd op enkele teruggevonden geschriften over opzoekingen door wijlen Marcel Verhaeghe)

Kortemarkse jongens als soldaten van Napoleon

Het verhaal van de “conscripts” onder het Napoleontische regime is voldoende bekend. Bij loting werden ook in onze streek een aantal jonge mannen verplicht mee te strijden in de Franse legers. Velen van hen stierven op die manier voor een zaak die beslist de hunne niet was.

Een eerste Kortemarkenaar die stierf in dienst van de ‘Grande Armée’ was Pieter Jacobus Couvreur, geboren te Kortemark op 29 november 1781 als zoon van Joannes Couvreur en Isabelle Missiaen.

In het jaar 11 van de revolutionaire Franse tijdrekening (het jaar 1809) was hij soldaat nummer 3833 bij het 112de infanterieregiment dat op dat moment actief was in Duitsland. Hij werd op 1 december 1809 zwaar gekwetst overgebracht naar het ziekenhuis

van Laibach, waar hij overleed op 23 december. Schrijnend is wel dat zijn ouders en familie pas op het einde van het jaar 1810 op de hoogte werden gebracht van zijn overlijden. Om te staven dat de overledene wel degelijk Pieter Jacobus Couvreur was, werd de volgende beschrijving toegevoegd aan het overlijdensbericht: “Taille 1,65m, figure ovale, front haut, yeux bleues, bouche grande, menton petit, chevelure abondante, paupières brunes”.

Maar niet alleen door de militaire activiteiten als dusdanig kwamen bepaalde Kortemarkse jongens te overlijden. Ook de uitputtende, stresserende en vaak onhygiënische levensomstandigheden maakten de nodige slachtoffers. Zo bijvoorbeeld Johannes (Jean) Verstraete, geboren te Kortemark op 1 november 1792 als zoon van Joannes Hieronymus Verstraete en Isabella Clara Houthoofd. Vader Verstraete was afkomstig van Koekelare maar na zijn huwelijk met Isabella

Uniformen Belgisch Legioen in 1814

woonde het echtpaar te Kortemark waar Jean later werd geboren.

Jean Verstraete was kanonnier bij het 9de artillerieregiment toen hij op 20-jarige leeftijd werd getroffen door een ‘fièvre nerveuse’. De medische behandeling kan niet erg efficiënt zijn geweest. Hij werd binnengebracht in het militaire ziekenhuis van Halberstadt op 15 maart 1813 en stierf er reeds 10 dagen later.

Een overlijdensakte van het jaar 1814 vermeldt dat op 6 november 1813 om 4 uur ’s morgens de in Kortemark geboren Charles Vermersch was overleden op 19-jarige leeftijd. Hij was een zoon van Pierre Vermersch en Thérèse De Volder. Als beroep van de

overledene werd opgegeven 'soldat français'. Dit overlijdensbericht werd bezorgd door de burgemeester van Susteren (Duitsland), Lambert Backhaus. Deze laatste maakte de overlijdensakte op aan de hand van de getuigenis van twee inwoners van Susteren, Herman Plischer en Charles Lysmond. De militaire overheid had het blijkbaar niet de moeite gevonden om zelf een overlijdensbericht naar de ouders van de jongen te sturen. Marcel Verhaeghe merkte in dit verband terecht op dat het bovendien wel opvallend lang duurde eer het bovenstaande overlijdensbericht Kortemark bereikte.

Datzelfde mag trouwens zo mogelijk nog meer worden gezegd over de overlijdensakte van Joseph Decoster, een soldaat van het 4de infanterieregiment, 5de bataljon. Hij werd met koorts binnengebracht in het hospitaal van Nancy op 19 oktober 1813 en stierf er op 18 januari 1814. De familie van Joseph Decoster te Kortemark werd pas op 2 november 1816 op de hoogte gebracht van zijn overlijden (twee en een half jaar na de feiten).

Over deze soldaat heeft Marcel Verhaeghe geen verdere gegevens gevonden, maar hij concludeerde wel dat er wellicht nog vele andere, dergelijke laattijdige overlijdensberichten moeten zijn geweest, die niet zijn teruggevonden, of die zelfs niet eens de weg naar Kortemark hebben gevonden. Wie weet hoeveel Kortemarkse jongens een naamloos graf hebben gekregen na hun diensttijd in het leger van Napoleon.

Marnix Gijsen 1899-1984

Als aanvulling naast deze overlijdensakten stippen we een artikel aan van Marnix Gijsen die tal van brieven van de soldaten uit Kortemarkse familie De Bosschere heeft behandeld.

Vader Franciscus De Bosschere was ketellapper van beroep en had een groot gezin. Geen wonder dus dat er uiteindelijk drie van zijn zonen soldaat zijn geworden. Twee van hen kwamen als lotelingen in het leger van Napoleon terecht. De derde werd een vrijwilliger in het Nederlandse leger na de nederlaag van Napoleon in Waterloo.

Uit de brieven van de oudste twee van die zonen, de lotelingen Jan (soldaat in het 112de linieregiment dat zijn hoofdkwartier had in Grenoble) en Ferdinand De Bosschere

(ingelijfd in het 8ste grenadiersregiment dat zijn hoofdkwartier had in Dresden) bleek dat deze Kortemarkse jongens door het Napoleontische regime ook werden ingezet in verre bestemmingen. Zo moest Jan door Toscane marcheren en heeft hij een opstand tegen Napoleon meegemaakt in Rome in mei 1808. Ferdinand dan weer schrijft over zijn dagenlange 'marschtochten' naar Dresden, Trieste en Cirna. De derde zoon, Pieter, zou in het leger van Willem I van Nederland terecht komen (zie verder).

Massagraf van soldaten van Napoleon in Frankfurt

Deze soldatenbrieven bevatten bijna allemaal de stereotype thema's waarnaar we ook verder in dit artikel zullen verwijzen: de eeuwige vragen naar geld en het informeren over de gezondheid.

Jan, de oudste van de familie De Bosschere, die dus als eerste het lot van loteling kende, gaf in verschillende brieven blijk van een grote bezorgdheid over het feit dat zijn jongere broer Franciscus ook kans had te worden geloot. Hij stuurde verschillende keren een 'verklaring van dienst' naar huis, in de hoop dat daarmee zijn broer zou worden vrijgesteld van de loting. Het heeft uiteindelijk niet geholpen, want ook Ferdinand werd loteling.

Wat deze "verklaring van dienst" inhield, vonden terug we in een publicatie van dr. Jan van Bakel . Deze laatste verwees er immers naar dat er in de vrede van Campo Formio van 1797 werd bepaald dat er in de zuidelijke Nederlanden een soort van uitstel van dienst mogelijk was. "De conscripts die reeds een broer onder de wapens hadden, werden als laatste van hun klas ingelijfd. 'Placer à la fin du dépôt' heette dat. Daarvoor moest men een certificat d'existence voorleggen aan de overheid van de dienende soldaat aan de plaatselijke overheid, die dan een 'certificat de maire' afleverde. Maar in plaats van een certificat d'existence mocht er bij de militieraad ook een brief van de dienende soldaat worden ingeleverd. Vandaar trouwens dat er zoveel soldatenbrieven bewaard zijn gebleven in het officieel archief". Met zijn brief wou Jan De Bosschere duidelijk zijn broer zo lang mogelijk het lot van loteling besparen.

Dat het lotelingschap als een heuse ramp werd beschouwd, blijkt nog eens in een andere brief van Jan De Bosschere vanuit Toscane waarin hij het heeft over het feit dat er nu ook jonge Italianen werden opgeroepen voor de dienst in het leger van Napoleon. Hij schreef: "En zij vragen de conscris hier nu ook, maer in teerste heeft grooten troebel geweest, maer zij gaen op ghelyk in ons land". Uit die laatste zin blijkt duidelijk dat de conscriptie als een soort van noodlot werd beschouwd waar men niks kon aan doen. Men moest het lot van loteling gewoon ondergaan.

Marnix Gijsen wijst er verder ook op dat er bijna niets in deze brieven te vinden is over de reisroutes en de plaatsen waar de soldaten langere tijd verbleven. Hij veronderstelt dat er een grondige censuur werd uitgeoefend op de brieven die de lotelingen naar huis stuurden, om zo geen militaire geheimen te verraden. Het valt bovendien ook op dat er nergens enige kritiek op het regime of op de militaire overheden in deze brieven te vinden is. En dat ondanks het feit dat er verschillende keren gewag wordt gemaakt van de gebrekkige uitbetaling van de soldij.

Marnix Gijsen kon, ondanks de klaarblijkelijke censuur, uit de brieven toch afleiden dat deze jongens ook aan de campagnes van Napoleon in Pruisen en zelfs in Rusland hadden moeten deel nemen.

De boeiendste brief (- werd hij misschien niet gecensureerd ? -) die in deze publicatie wordt aangehaald, is er een van Jan De Bosschere die hij naar zijn ouders schreef op 20 maart 1808. Hij beschrijft er in geuren en kleuren zijn wedervaren in het mooie Toscane, maar hij vertelt ook dat hun 13de regiment had meegeholpen om de opstand in Rome neer te slaan. Er werd volgens hem niet geschoten, maar ze hebben wel opstandelingen aangehouden en overal schildwachten geplaatst. Heel in overeenstemming met de officiële versie van de feiten, schrijft hij "Den opstand is ghekomen door de priesters. Sy (de soldaten van het 13de regiment) hebben vele kardinaelen van de paus gepak en naar vremde landen gedaen." Het antiklerikalisme van de Franse revolutietijd druipt er zo vanaf.

Kortemarkse jongens als soldaten van Koning Willem I, de Koning der Nederlanden.

Militaire paspoorten zijn heel interessante documenten als bronnen van informatie over het soldatenleven in de 19de en 20ste eeuw. Marcel Verhaeghe vond twee militaire paspoorten terug van de Kortemarkse broers Ivo en Felix Maes, zonen van Pieter Maes en Anna Coucke uit de periode toen onze gewesten onder Nederlandse heerschappij waren (1815 - 1830).

Ivo Maes, de oudste van de twee broers, werd geboren op 17 april 1805. Hij werd loteling nummer 13 van 1824. Hij was dus nog geen 19 jaar oud toen hij op 10 mei 1824 bij het bataljon Artillerie, Transport en Trein werd ingedeeld.

Omdat er in die tijd uiteraard nog geen fotografie voorhanden was voor de paspoorten werd er een persoonsbeschrijving bijgegeven, waarbij vooral de gebruikte maten voor de gestalte opvallen. Zo was Ivo "1 elle, 6 palmen en 5 duimen" groot. Het metriek stelsel dat door Napoleon bij ons was ingevoerd tijdens zijn glorie-dagen werd in de Nederlandse periode beslist nog niet algemeen gebruikt.

Ivo werd ontslagen uit het leger op 3 maart 1829 en hij had dan nog 3 gulden 68 en ½ cent te goed van de Nederlandse overheid.

Ivo's broer Felix was geboren op 16 december 1806. Hij was loteling nummer 26 van 1825. Hij was ingedeeld bij de infanterie en zwaaide af op 10 maart 1830. Geen van de beide broers heeft dus moeten meehelpen om te proberen de Belgische onafhankelijkheidsopstand neer te slaan, want die liep van 25 augustus tot 4 oktober 1830.

Felix had na zijn ontslag een tegoed van 17 gulden en 83 cent. Eigenaardig is wel dat hij bij zijn ontslag een vrijgeleide mee kreeg met gegarandeerde bescherming van de autoriteiten om weer thuis te geraken in Kortemark. Dat wijst er waarschijnlijk op dat er toen al hevige reacties voor kwamen tegen soldaten uit het Nederlandse leger.

Onder het regime van koning Willem I was de loting voor de militaire dienst van kracht gebleven. Hoewel de Kortemarkse lotelingen beslist zelf niet hadden gekozen voor deze verplichting, werden ze wellicht wel als gevolg van de anti-Nederlandse sfeer van het moment, door de eigen landgenoten op de korrel genomen.

In dit verband stippen we ook een artikel aan van V. Arickx, getiteld Marnix Gijsen en de Kortemarkse Napoleonisten waarin ook een soldatenbrief van Kortemarkenaar Pieter De Bosschere wordt vermeld. Die schreef op 10 juli 1817 naar zijn ouders vanuit Hellevoetsluis, waar een concentratiekamp was van gevangengenomen Franse soldaten, dat hij zeker 5 of 6 jaar zou wegblijven Deze derde zoon van de familie De Bosschere was geen loteling, want hij had vrijwillig dienst genomen in het leger van Willem I nadat Napoleon was verslagen in Waterloo. Hoogst waarschijnlijk was hij daarom niet echt meer welkom in Vlaanderen. Volgens V. Arickx had de jonge man wellicht dienst genomen in het Nederlandse expeditiecorps dat voor de orde in Nederlands-Indië moest instaan. Op die manier bleef hij veilig weg in de hoop dat de vijandigheid tegenover alles wat Nederlands was, ooit wat zou zijn weggeëbd.

Kortemarkse jongens als soldaten in het prille België

DE LOTINGSPROCEDURE

Uit enkele oude militaire dossiers van Kortemark distilleerde Marcel Verhaeghe onder meer het verloop van de procedure van de soldatenloting van 1833. Reeds op 23 november 1832 werden de ouders en de voogden van Kortemarkse jongens die dat jaar in

Belgische uniformen rond 1830

aanmerking kwamen voor de legerdienst verwittigd door het gemeentebestuur bij monde van de veldwachter. Dank zij de door de Fransen destijds geïnstalleerde burgerlijke stand, hoefde men geen beroep te doen op de doopregisters van de kerk. Men wist perfect dat er in Kortemark in 1815, 63 jongens geboren waren en men kende ook hun adressen.

Op 27 november om 2 uur in de namiddag werd in de herberg 'Den Haen' van herbergier Ferdinand Desimpel de loting georganiseerd. Uit de voorgelegde overlijdensakten bleek echter dat er van die 63 geboren jongens reeds 7 waren overleden. Bovendien waren er 12 jongens die niet meer in Kortemark woonden omdat de ouders of voogden waren uitgeweken naar andere gemeenten.

Daarop gingen de secretaris en de veldwachter onder het toezien van burgemeester Am. Dewilde over tot de loting.

Van de 45 overgebleven jongens werden er 35 vrijgesteld. Die vrijstelling was voor 7 van hen definitief. Zij waren uitgeloot. Voor 28 anderen was dat maar een tijdelijke vrijstelling onder meer omdat sommigen van hen nog te klein van gestalte waren.

Men rekende blijkbaar nog op bijkomende groei. Zoals we reeds eerder aanstipten was een andere reden voor tijdelijke uitstelling, dat men nog een oudere broer onder de wapens had.

Uiteindelijk werden er dit keer dus slechts 10 jongens opgeroepen voor de militaire dienst in het nieuwe koninkrijk België.

SOLDATENBRIEVEN

De teruggevonden soldatenbrieven uit deze periode hadden, zoals reeds eerder aangestipt, steevast twee vaste onderwerpen: de gezondheidstoestand van de betrokkene en vragen om geld, want de soldij volstond bijna nooit. Volgens V. Arickx gaf Marnix Gijsen reeds aan dat het in de Kortemarkse soldatenbrieven steeds gaat over "de eeuwige armoede van de soldaten...een gelofte die zij nochtans niet hadden afgelegd."

Een voorbeeld daarvan is een brief van 3 juni 1831 van Jan Oost, een kanonnier van het 6de Bon. Artillerie, 5de Komp. die gelegerd was te Ieper. Hij had geld te goed van de herbergier Baptiste Maes van de herberg de Haeszak te Kortemark. Daar hij vermoedde dat hij nog even naar huis zou mogen komen voor zijn compagnie weer vanuit Ieper moesten optrekken, wilde hij zijn vrouw nog 15 frank geven.

Het feit dat de artillerie zou moeten optrekken verwijst uiteraard naar de tegenwoordig uit ons collectieve geheugen zowat gewiste oorlogstoestand tussen België en Nederland, die duurde van 1830 tot 1839.

Dat de postdiensten beslist niet erg stipt en secuur werkten blijkt ook meestal in al de teruggevonden soldatenbrieven. Ook deze Jan Oost beklagde zich over het feit dat er op een eerder schrijven van hem, nog steeds geen antwoord was gekomen.

Een tweede brief, van 27 november 1831 werd geschreven door Pieter Morel, de zoon van

Bernardus Morel en Mary Jacoba Godderis. Hij was soldaat bij het 12de regiment, 2de bataljon, 2de compagnie, gelegerd te S'Roey. Zijn brief was gericht aan zijn ouders en hij vroeg om vijf of zes frank "om te kunnen leven". Daarmee wordt weer eens overduidelijk dat de lotelingen beslist geen royale soldij konden opstrijken.

Hij deed zijn ouders ook de groeten van zijn broer Antonius en van twee andere Kortemarkse jongens die hij had ontmoet en hij verzekerde dat allen in goede gezondheid verkeerden. Verder vermeldde hij dat hij had gehoord dat het binnenkort vrede zou worden. Helaas heeft hij zijn wensen voor werkelijkheid genomen.

Een derde brief, ditmaal van ene Carel Soenen was gericht aan diens moeder, de weduwe Mary Thérèse Inghelbrecht. Deze brief dateert van 28 januari 1832. Carel begon zijn brief met (late) nieuwjaarswensen. Maar dan ging hij al heel vlug over naar de vraag naar geld: "Ik verzoeken u de goedheid te hebben van mij wat geld op te zenden, want ik hebbe het zeer noodig, want ik hebbe maar vijf centen daegs, zodat ik mag zeggen als dat ik bijnaer op vijf dagen nog geen geld hebbe voor een halve liter bier te drincken."

Interessant is wel dat hij aanstipte dat er voortdurend tegenstrijdige berichten waren over de vraag of het al dan niet vrede zou worden.

De vierde soldatenbrief uit die periode is van een heel andere soort. Ferdinand De Deyster) kreeg op 3 december 1832 een Franstalige verlofbrief. Hij mocht namelijk terugkeren uit het militair hospitaal te Namen naar zijn woonplaats, 'den belgiek' in Kortemark om daar verder te herstellen van zijn verwondingen.

Het was toentertijd geen alledaagse onderneming om van Namen terug naar Kortemark te komen. Hij kreeg 50 centiem om per postkoets tot in Aalst te geraken. De prijs voor een rit met de postkoets was namelijk 10 centiem per 'Belgische mijl' (1 Belgische mijl was ongeveer 5 km). In Aalst kreeg hij van de militaire overheid weer 50 centiem om per postkoets naar Gent te kunnen rijden. In Gent waren ze veel royaler: hij kreeg er 90 centiem om in Brugge te geraken. En in Brugge werd hij nog eens voorzien van 50 centiem om in Kortemark te belanden. De hele reis duurde 6 dagen en de vervoerkosten bedroegen in totaal 2 frank en 40 centiem.

Was het door deze omslachtige reisprocedure of het gevolg van zijn verwondingen? In elke geval is Ferdinand nog geen drie maanden later, meer bepaald op 14 februari 1833, te Kortemark overleden.

Kortemarkse jongens van de lichtung van 1880

Een halve eeuw na de Belgische onafhankelijkheidsdatum was er nog niet veel veranderd aan het soldatenleven. Het lotingsysteem bestond nog steeds. Marcel Verhaeghe heeft gegrasduind in oude bureldozen van Kortemark en heeft daar nog verdere gegevens ontdekt over hoe het lotinggebeuren zich afspeelde. Nog steeds was de communicatie over de loting het grote probleem. In de geboortelijsten van het jaar 1860 (- er waren dat jaar 50 jongens geboren -) werden eerst de overledenen en de naar andere gemeenten uitgewekenen geschraapt. Het bleek dat er niet minder dan 20 (!) jongens waren overleden en dat er vijf naar andere gemeenten waren verhuisd. De ouders of voogden van de overige 25 jongens werden door de veldwachter op de hoogte gebracht van de loting. Deze laatste stelde de hele gemeente daar trouwens ook van op de hoogte vanop de roepsteen na de hoogmis. Er werd ook een aanplakbrief aangebracht waarop de namen stonden van degenen die aan de loting moesten deelnemen, maar veel mensen konden noch lezen, noch schrijven. Het nut van die aanplakbrief was dus wel beperkt. De loting vond plaats op 24 februari 1880 in de lokalen van de gemeenteschool te

Handzame. De loting gebeurde daar immers gecentraliseerd voor 4 gemeenten: Kortemark, Koekelare, Werken en Handzame. Waren daar aanwezig: de potentiële lotelingen en de respectievelijke veldwachters van de 4 gemeenten.

De namen van de jongens gingen in een draaiende trommel. En daarna kregen de respectievelijke veldwachters de namen mee van wie er in, of er uit was geloot. Ze troonden dan al de opgeroepen jongens van hun gemeente mee naar het eigen dorp waar allen dan 'de kapelletjes' deden: de enen om hun verdriet te verdrinken, de anderen om te vieren dat ze aan de legerdienst waren ontsnapt. Als de veldwachters er niet in slaagden de jongens van de verschillende gemeenten mee te krijgen naar het eigen dorp, liep het meestal uit op een massale vechtpartij tussen de lotelingen van de verschillende gemeenten, met bloedneuzen en gekloofde wenkbrauwen als gevolg.

In het jaar 1880 werden er van de 25 opgeroepen meteen vier geschrappt omdat ze de enige zoon van het gezin waren; vier anderen werden geschrappt omdat ze al een oudere broer onder de wapens hadden (een tijdelijk uitstel) en nog eens vier anderen werden geschrappt om gezondheidsredenen.

Pieter Bentein

Maar voordat de namen in de trommel gingen, speelde er nog een andere factor voor vrijstelling mee: Brouwer Derauw kocht zijn zoon Jules vrij voor 200 goudfrank. Boer Pieter Bentein wou voor hem niet onderdoen en kocht eveneens zijn eigen zoon Richard vrij. Er gingen dus uiteindelijk maar 12 namen van Kortemarkse jongens in de trommel. Hoeveel er daarvan werden uitgeloot is niet bekend.

Op een bewaarde lijst met de namen van de 12 "gelukkigen" stonden ook hun lichaamslengte en hun graad van geletterdheid vermeld. De

schoolmeesters van die tijd mochten zich een pluim op de hoed steken want 8 van de twaalf konden lezen, schrijven en rekenen, 1 kon alleen lezen en schrijven en de drie zwaksten konden alleen wat lezen.

Opvallend zijn ook de gegevens over de gestalte van deze jongens: de kleinste jongen (Andries Constantinus) was 1,59 m groot en de grootste (Henri Goes) was 1,7 m. De betere voeding van de daarop volgende eeuw heeft alleszins spectaculaire groeicijfers tot gevolg gehad!

Als conclusie kunnen we beslist stellen dat de soldatenbrieven een heel indringend en betrouwbaar beeld schetsen van zowel het lotelingschap als de precaire situatie van onze gewesten in deze periode.

Richard Bentein

BUREAU DU CONSEIL DE BIENFAISANCE DE LA COMMUNE MUNICIPALE					OBSERVATIONS ET MUTATIONS									
PROFONDANT					PROFONDANT									
MENTION					DECISION									
INDOQUER					INDOQUER									
1					1					1				
2					2					2				
3					3					3				
4					4					4				

BUREAU DU CONSEIL DE BIENFAISANCE DE LA COMMUNE MUNICIPALE					OBSERVATIONS ET MUTATIONS									
PROFONDANT					PROFONDANT									
MENTION					DECISION									
INDOQUER					INDOQUER									
1					1					1				
2					2					2				
3					3					3				
4					4					4				

